

Elisabeth Askeland, fagdirektør utviklingsavdeling barn:

2015 Årsrapport fra utviklingsavdeling barn

Atferdssenterets strategiske plan og tilhørende virksomhetsplaner legger grunnlag for implementeringsarbeidet i avdelingen.

Implementeringsarbeidet omfatter behandlingsmetoden *Parent Management Training – Oregon-modellen* (PMTO), forebyggingsprogrammet *Tidlig Innsats for Barn i Risiko* (TIBIR) og den skoleomfattende tiltaksmodellen *Positiv Atferd, støttende Læringsmiljø og Samhandling* (PALS).

PMTO implementeres i det statlige barne- og familievernet og i psykisk helsevern for barn og unge. TIBIR implementeres i kommunene og PALS i kommunenes skoler og PP-tjeneste.

Implementeringsarbeidet foregår regionalt i tett samarbeid med nasjonal koordinator og andre sentralt ansatte i utviklingsavdeling barn på Atferdssenteret. Seks regionkoordinatorer (ansatt på Atferdssenteret) og seks regionkonsulenter (ansatt i Bufetat) gjennomfører implementeringen knyttet til PMTO og TIBIR.

Implementeringen av PALS skjer gjennom Atferdssenterets 1,9 årsverk og ved hjelp av 4 PALS-mentorere, hvorav tre mentorers arbeidsplass mottar stimuleringsmidler.

Virksomheten innenfor PMTO

Tilbud om PMTO-behandling er nå tilgjengelig ved ca. 47 fagkontor i den regionale barneverntjenesten (Bufetat), i ca. 35 poliklinikker innenfor psykisk helsevern for barn og unge (BUP) og i 104 kommuner/bydeler som også implementerer TIBIR, hvorav 13 av disse kommunene er en del av interkommunale TIBIR-samarbeid.

Opplæringen foregår regionalt, og det overordnede ansvaret er lagt til regionkoordinatorene og -konsulentene. Totalt er 67 kandidater under opplæring til å bli PMTO-terapeuter. Av disse begynte 49 av kandidatene på terapeutopplæring i 2015 (G7) fra region Nord, Midt-Norge, Sør og Øst. Av de resterende 18, er 3 fra region Sør (G6) og 15 fra region Vest (G7). Det forventes at alle som går på G6- og G7-opplæringene blir ferdig sertifisert innen utgangen av 2016, eller tidlig i 2017. Til å bistå i opplæringen og veiledningen deltar også ca. 29 regionale PMTO-terapeuter.

I 2015 er det blitt sertifisert 12 PMTO-terapeuter fra region Sør (G6) og to fra region Øst (G6). Ved utgangen av 2015 er det til sammen 305 praktiserende, sertifiserte terapeuter i Norge.

For å opprettholde sin sertifisering, er det obligatorisk for alle PMTO-terapeuter å delta i veiledningsgrupper. I 2015 har 21 personer deltatt på opplæring for å bli veiledere for PMTO-terapeuter. Av disse var to fra region Midt-Norge, to fra region Sør, seks fra region Nord, tre fra region Vest og åtte fra region Øst.

Implementeringsoversikt PMTO

Tabellen nedenfor viser en implementeringsoversikt over antall PMTO-terapeuter. I årets tabell inkluderer raden «Antall terapeuter sum» bare sertifiserte terapeuter, ikke terapeuter under opplæring. Disse rapporteres i den separate raden «Kandidater i opplæring».

Implementeringsoversikt PMTO

Region	Nord		Midt-Norge		Vest		Sør		Øst		Hele landet	
	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt
PMTO behandlingsmodell												
Bufetat terapeuter	0	9	0	10	0	12	0	17	0	21	0	69
BUP terapeuter	0	13	0	7	0	9	0	7	0	7	0	43
Kommunale terapeuter	0	30	0	33	0	43	12	33	2	41	14	178
Andre instanser	0	0	0	1	0	1	0	2	0	9	0	13
Antall terapeuter sum	0	52	0	51	0	65	12	59	2	78	14	305
Kandidater i opplæring	9	9	10	10	0	15	4	7*	26	26	49	67
Veiledningsgrupper	4	14	2	13	0	14	0	12	7	23	13	76
Gruppeledere BUP/Bufetat	0	0	0	2	0	10	0	14	1	10	1	36

* av 7 kandidater i opplæring, er 3 ennå ikke sertifisert fra G6, mens det er 4 nye fra G7.

Implementeringsvirksomhet innenfor TIBIR

Forebyggingsprogrammet «Tidlig innsats for barn i risiko – TIBIR» er videreført i 2015. Hovedfokus har vært på oppfølging av de kommunene og bydelene som har innført TIBIR-programmet og rekruttering av nye kommuner til terapeutopplæringene.

Opplæringsvirksomheten i kommunene/bydelene i 2015 vises i tabellen nedenfor og gir en oversikt over aktivitetene i de ulike regionene. Til sammen er det nå 1907 opplærte utøvere av TIBIR-intervensjonene. Tabellen viser oversikt over aktive utøvere, totalt 774¹. I 2015 er det 110 som har deltatt på en TIBIR-opplæring, og 12 nye kommuner har startet implementeringen av TIBIR.

Implementeringsoversikt TIBIR

Region	Nord		Midt-Norge		Vest		Sør		Øst		Hele landet	
	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt	Nye 2015	Totalt
TIBIR												
Kartlegging	0	5	0	8	0	26	0	14	0	25	0	78
Rådgivere	0	37	0	63	5	110	0	67	67	140	72	417
Konsulenter	0	9	0	1	17	51	0	7	9	50	26	118
Ferdighetstrenerne	0	5	0	19	0	33	8	25	0	17	8	99
Gruppeledere rådgivere	0	1	0	0	0	2	0	0	4	8	4	11
Gruppeledere terapeuter	0	7	0	5	0	13	0	8	3	18	3	51
Veiledningsgrupper	2	8	0	15	0	29	0	27	24	44	26	123
TIBIR-kommuner/bydeler	0	13	4	15	0	21	1	17*	7	25	12	91
Kommuner som har interkommunalt samarbeid med en TIBIR-kommune.	3	3	0	3	0	7	0	0	0	0	3	13

*av disse 5 er det et gjensidig samarbeid mellom Søgne og Songdalen, og 3 kommuner som er en del av barnevernsamarbeidet i Vest-Telemark; Kviteseid, Vinje og Tokke.

Regionene evaluerer og reviderer løpende planene for implementering i samarbeid med kommunene. Særlig viktig er oppfølging av kommunens ledere for å sikre ressurser for videre drift av programmene.

¹ Endring i totalantall fra fjorårets rapportering skyldes bedre systemer for kvalitetssikring.

Tilrettelegging for forskningsevaluering av konsultasjon

Avdelingen ved region Vest har bistått med 10-dagers konsultasjonsopplæring for Bergen, kommune hvor det ble utdannet 13 konsulenter som skal levere saker til studien.

I tillegg har region Øst gitt veiledning til konsulenter som skal bidra med saker til forskningsstudien.

Tilrettelegging for forskningsevaluering av MATCH

I løpet av 2015 er det blitt utført et stort forberedelsesarbeid knyttet til den norske evalueringen av *Modular Approach to Therapy for Children (MATCH)*. MATCH er en modulbasert behandling for barn og unge med angst, depresjon, traumatisk stress eller atferdsproblemer og kombinasjoner av disse problemene. Behandlings-tilnærmingen skal prøves ut og evalueres for barn og unge mellom 6 og 15 år som er henvist til BUP.

Fagpersoner fra utviklingsavdeling barn og utviklingsavdeling ungdom mottok, i januar 2015, opplæring i MATCH. Opplæringen ble gitt av Sarah Kate Bearman, *assistant professor* ved University of Texas – Austin og *senior MATCH trainer* og *senior MATCH consultant*.

Elisabeth Askeland, Anett Apeland og Hanne Laland fra utviklingsavdeling barn og Synne Fuglesang fra utviklingsavdeling ungdom har siden jobbet med egne MATCH-saker og mottatt ukentlig konsultasjon fra Sarah Kate Bearman. Til sammen har det vært fem saker i MATCH-behandling ved Atferdssenteret i løpet av 2015.

Elisabeth Askeland, Bernadette Christensen, Anett Apeland, Synne Fuglesang og Hanne Laland har bistått prosjektleder John Kjøbli og forskningskoordinator Kristian Eldjarn Rognstad med å presentere MATCH i arbeidet med å rekruttere klinikker og terapeuter til å delta i studien.

Hanne Laland har hatt hovedansvaret for å ferdigstille den norske versjonen av MATCH-manualen. Dette arbeidet har bestått i a) å foreta tilpasninger til norske forhold i nært samarbeid med professorene John Weisz og Sarah Kate Bearman b) å kvalitetssikre begrepsbruken i den norske oversettelsen c) å lage norske akronymer d) å oversette og utforme en rekke hjelpearb/arbeidsark e) å lage layout f) å legge til illustrasjoner. En gruppe fagpersoner ved utviklingsavdelingene har i ulik grad bistått i dette arbeidet: Elisabeth Askeland, Bernadette Christensen, Anett Apeland, Synne Fuglesang, Knut Taraldsen og Dagfinn Mørkrid Thøgersen. Forskningskoordinator Kristian Eldjarn Rognstad har bistått med illustrasjoner.

Hanne Laland og Synne Fuglesang har, i nært samarbeid med Elisabeth Askeland, Bernadette Christensen og Anett Apeland, og i dialog med John Weisz og Sarah Kate Bearman, utformet konsultasjonsmodellen (dvs. veiledningsstrukturen) som skal anvendes i utprøvingen og evalueringen av MATCH i Norge. Denne modellen innebærer at Elisabeth Askeland, Anett Apeland, Knut Taraldsen og Hanne Laland skal ha rollen som norske co-konsulenter som skal bistå terapeutene i bruken av tilbakemeldingssystemet PATH, samt språklige og kulturelle spørsmål og rollespill i forbindelse med den ukentlige konsultasjonen. Høsten 2015 besøkte co-konsulentene sine respektive konsultasjonsgrupper på BUPene som skal bidra til studien, og ga en introduksjon til PATH. Forskningskoordinator Kristian Eldjarn Rognstad bisto i dette arbeidet.

Fagpersoner fra utviklingsavdeling barn og utviklingsavdeling ungdom har i ulik grad bidratt i forberedelsene til og organiseringen av MATCH-terapeutopplæringen som fant sted 6.–13. januar 2016 og hvor 22 BUP-terapeuter deltok. Forberedelsesarbeidet har bl.a. bestått av a) kulturell tilpasning av plansjer i nært samarbeid med Sarah Kate Bearman, b) transkribering av film/lydopptak, c) organisering av materiell til opplæring, d) presentasjon av konsultasjonsmodellen.

Pmto.no, et nettbasert informasjons- og kvalitetssikringssystem

Det nettbaserte systemet for informasjon og kvalitetssikring av PMTO og TIBIR – pmto.no – er videreført. Målsettingen med systemet er todelt; 1) å gi generell informasjon til befolkningen og 2) å kvalitetssikre utøvelsen av intervensjonene.

I 2015 begynte utøvere å registrere saker på pmto.no. Mesteparten av utviklingsarbeidet for å utvikle et system for å kunne generere ulike typer rapporter ble også gjennomført.

Systemet er nå operativt, og kan brukes til å laste ned oppdatert materiell, administrere opplæringer og veiledninger, registrere saker, samt ta ut enkle rapporter.

Ved utgangen av 2015 var det registrert 1163 brukere fra ca. 600 arbeidsplasser.

Sertifiseringsarbeid – PMTO

I 2015 ble det sertifisert 14 PMTO-terapeuter. Av disse var 12 fra region sør (G6) og 2 fra region øst (G6).

Den skoleomfattende tiltaksmodellen PALS

Implementeringsvirksomheten har i 2015 vært omfattende, med relativt få ressurser. 1,9 ansatte ved Atferdssenteret har utgjort det nasjonale implementeringsteamet for implementering av PALS.

221 grunnskoler i 74 kommuner implementerer PALS gjennom opplæring, veiledning og oppfølging fra 57 PALS-veiledere ansatt i kommunal/interkommunal PP-tjeneste og spesialpedagogisk ressurscenter.

	Nye 2015	Totalt
Implementeringsoversikt PALS		
PALS-skoler	12	221*
Kommuner	8	74
PALS-veiledere	12	69
Fylker	0	17
Mentorer	0	4
Regionkoordinatorer	0	0
Nasjonale koordinatorer	0	1

*Det er 12 nye PALS-skoler i 2015. Fem skoler er enten blitt lagt ned, slått sammen eller har meldt at de ikke lenger deltar i programmet.

Implementeringsoversikt PALS

Opplæringsprogrammet i PALS-modellens modul 1, om den universelle forebyggende innsatsen for det niende kullet av PALS-veiledere, startet i juni 2015. Det omfattet ti kandidater (ansatte i kommunal/interkommunal PP-tjeneste, skole og spesialpedagogisk ressurscenter). Opplæringen ledes av Atferdssenteret.

Den 11. PALS-konferansen ble avholdt i september 2015 med 630 deltakere. Hovedforelesere var Susan Barrett, Terje Ogden og Knut Roald. Både i hovedforelesningene og i parallellsesjonene var det fokus på temaer som skolevegring, psykisk helse, klasseledelse, sosial kompetanse og forebyggende mobbearbeid.

Opplæringsprogrammet for modul 2 (individuelle støttetiltak) del 1 og 2 er gjennomført med over 25 deltakere (både veiledere og fra skolenes PALS-team). Opplæringen ble ledet av Atferdssenteret.

Det er avholdt «Nytilsatte ved PALS-skole»-kurs for 40 deltakere.

Det er gjennomført to opplærings- og introduksjonsseminarer i SWIS 5.1 (School Wide Information System), for både nye skoler og nye swis-ansvarlige ved skoler som allerede bruker programmet.

Kvalitetssikring av igangsatte aktiviteter

Kvalitet i opplæringen, veiledningen knyttet til denne og vedlikeholdsveiledningen etter sertifisering/opplæring er sentralt for å ivareta den metodeintegritet som forutsettes i evidensbaserte metoder som PMTO, TIBIR og PALS.

PMTO-regionkoordinatorene har hatt regionale samlinger for veiledere i fordypnings- og vedlikeholdsgrupper. PMTO-terapeuter går etter sertifisering inn i toårige fordypningsveiledningsgrupper over åtte dager i de fem helseregionene. Etter endt fordypningsveiledning, gis de sertifiserte terapeutene vedlikeholdsveiledning minst tre dager per år. Det er til sammen 76 veiledningsgrupper for kvalitetssikring.

Det er opplært 21 nye veiledere for PMTO-terapeuter i 2015. Av disse var to fra region Midt-Norge, to fra region Sør, seks fra region Nord, tre fra region Vest og åtte fra region Øst. Veilederopplæringen består av åtte dager, og har vært gjennomført i samarbeid med alle regionene.

Utøvere i intervensjonene Foreldrerådgivning, Konsultasjon, og Sosial ferdighetstrening i TIBIR mottar også veiledning under og etter endt opplæring. Det er tilsammen 126 veiledningsgrupper for kvalitetssikring av TIBIR-utøvere.

Implementeringsoversikt PALS

Opplæringsprogrammet i PALS-modellens modul 1, om den universelle forebyggende innsatsen for det niende kullet av PALS-veiledere, startet i juni 2015. Det omfattet ti kandidater (ansatte i kommunal/interkommunal PP-tjeneste, skole og spesialpedagogisk ressurscenter). Opplæringen ledes av Atferdssenteret.

Den 11. PALS-konferansen ble avholdt i september 2015 med over sju hundre deltakere. Hovedforelesere var Susan Barrett, Terje Ogden og Knut Roald. Både i hovedforelesningene og i parallellsesjonene var det fokus på temaer som skolevegring, psykisk helse, klasseledelse, sosial kompetanse og forebyggende mobbearbeid.

Opplæringsprogrammet for modul 2 (individuelle støttetiltak) del 1 og 2 er gjennomført med over 25 deltakere (både veiledere og fra skolenes PALS-team). Opplæringen ble ledet av Atferdssenteret.

Det er avholdt «Nytilsatte ved PALS-skole»-kurs for 40 deltakere.

Det er gjennomført to opplærings- og introduksjonsseminarer i SWIS 5.1 (School Wide Information System), for både nye skoler og nye swis-ansvarlige ved skoler som allerede bruker programmet.

Samarbeid med andre fagmiljøer

- Samarbeidet med *Oregon Social Learning Center* (OSLC) og ISII (*Implementing Science International Inc*) er videreført i forhold til opprettholdelse av reliabel sertifiseringskompetanse i det norske sertifiseringsteamet og samarbeid om videre fagutvikling.
- Det er etablert samarbeid med programutvikler professor John Weisz, Harvard University, og professor Sarah Kate Bearman ved University of Texas om en utprøving av en modulær behandlingstilnærming for barn med sammensatte vansker, *Modular Approach to Treatment for Children with Anxiety, Depression, Trauma, or Conduct Problems (MATCH-ADTC)*. Det er utarbeidet en norsk tilpasning til en behandlingsprotokoll for gruppen barn 6–15

år i samarbeid med programutviklerne i tilknytning til den norske RCT-studien av MATCH.

- Det har vært avholdt en todagers samling i Oslo med lederne for PMTO i Nederland, Danmark, Island og Norge. Målsetting: Å videreføre et europeisk nettverk for PMTO, hvor man kan samarbeide om å opprettholde metodeintegritet, utveksle implementeringserfaringer og planlegge neste globale PMTO-konferanse.
- Det har vært et tett samarbeidet med Universitetet i Oregon i forbindelse med oppgradering og tilpasning av ny versjon av kartleggingsverktøy for elevatferd (SWIS) og kvalitetssikringsverktøy for implementering (BoQ og PBS-Surveys), samt videreutvikling av PALS-modellen for en bedre integrasjon av tiltaksmodellens skolefaglige og sosiale tiltakskomponenter (I-PALS) og kvalitetssikring av det mobbeforebyggende arbeidet i PALS.
- Reetablering av samarbeid med Child Development Institute, Toronto, Canada, vedrørende oppdatering av materiell og eventuell videreutvikling av bruken av SNAP i sosial ferdighetstrening i PALS og TIBIR.
- Samarbeid med RVTS-Sør og RBUP Øst og Sør om godt samvirke ved implementering av intervensjoner i kommunene.
- Det er etablert et samarbeid med KS for å finne fram til noen vesentlige kriterier for vellykket implementeringsvirksomhet.
- Samarbeidet med programmet *De utrolige årene* er videreført, hvor gjensidig tilpasning av de særskilte implementeringsplanene er blitt sikret.
- Samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo, er videreført gjennom utviklingsprosjektet I-PALS-modellen og Anne Arnesens stipendiatstilling ved ISP.
- Avdelingen har tilrettelagt for studiebesøk ved Atferdssenteret, der det ble gitt informasjon om PMTO, TIBIR og PALS. Gjestene har vært fra både internasjonale og nasjonale fagmiljøer.

Klinikkvirksomhet

Fire familier er i løpet av året blitt fulgt opp i PMTO-behandling eller TIBIR foreldrerådgivning, og fire barn har fått behandling i MATCH (Modulbasert behandling for barn og unge med angst, depresjon, traumatisk stress eller atferdsproblemer). Behandlingene gis ved senterets klinikk av NIT-gruppens medlemmer (Nasjonalt implementeringsteam).

Annen virksomhet

Avdelingen har videreført utviklingsprosjektet I-PALS (integrasjon av skolefaglige og sosiale tiltakskomponenter) gjennom igangsetting av prosjektet «Læringsmiljø, prososial atferd og lesing» 2012–14 for systematisk utprøving, standardisering og validering av dynamisk kartleggingsverktøy for leseferdigheter og sosiale ferdigheter i barnetrinnets 1.–5. klasse i 21 PALS-skoler i 16 kommuner. I tilknytning til dette prosjektet er det gjennomført et utvidet samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk om studien «Læringsmiljø, språk og lesing» med to intervensjonsskoler og to kontrollskoler i tre kommuner.